

İngilizce Öğretmen Adaylarının Özetleme Stratejilerini Kullanım Tercihleri

Selma Deneme

selmadeneme@trakya.edu.tr

Özet

Bu araştırma İngilizce öğretmen adaylarının özetleme stratejilerini ne şekilde kullandıklarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma tarama modeli kapsamında yer alan literatür tarama ve anket tekniği kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmada Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, İngilizce Öğretmenliği Bölümü 2'nci sınıfta öğrenim gören 50 öğrenci araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırmanın sonucuna göre katılımcıların özetleme stratejilerine yönelik tercihleri belirlenmiş, eksikleri ve zayıf noktaları tespit edilmiş ve gerekli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Özet, özet yazma, özetleme tekniği, özetleme stratejileri

Abstract

The aim of this study is to find out the summary writing strategies that teacher trainees of English use while they are writing summaries. Literature review and questionnaire technique were used to realize the aims of the study. Sample of the study is a total of 50 second year students at English Language Teaching department at Gazi University. Using the results of the study and analysing the data, the strategy preference of the students was diagnosed, the weak points of the strategy use were detected and necessary suggestions were recommended.

Keywords: summary, summary writing, summarizing technique, summarizing strategies

** Bu makalenin bir bölümü Kasım 2007'de Ankara'da düzenlenen Ulusal Yabancı Dil Eğitimi Kongresinde sunulmuştur.*

1- Giriş

Özetleme bir eseri ya da konuşmayı; özünü amacını ve yapısını bozmadan ana hatlarıyla kısaltmaktır (MEB 2004:197). Özetleme bireyin ne öğrendiğini düşünmesi, mantıksal ve anlaşılabilir tarzda yazması ve kendi kelimeleriyle ne öğrendiğini açıklamasıdır.

Murrel ve Surber'a (Aktaran Anderson ve diğerleri,1991:587-588) göre, özetlemenin öğrencilere öğretimi çok önemli bir çabadır. Özetleme öğrencinin metni anlamasına ve bununla birlikte anlamı açık olmayan bir konunun belirginleşmesine yardım edebilir. Bunun yanında özetlerken ana fikirleri belirleme çabası, öğrencilerin bu fikirleri hatırlamasına yardımcı olur.

Senemoğlu'na (2004:567) göre öğrencinin yazılabilir metni özetlemesi etkili çalışma ya da öğrenme stratejilerinden biridir. Farklı öğrenme stratejileri üzerinde yapılan çalışmaları gözden geçiren Presley ve arkadaşları (1989:3-31)özetlemenin kavramaya yardım ettiğini gösteren birçok kanıt bulmuşlardır.

Öğrenciler için özetin birçok kullanım alanı vardır. Barnet ve Stubbs'ın (1995:302) da belirttiği gibi “doğru ve eksiksiz özet yazabilme becerisi akademik çalışmanın merkezindedir: Okunan materyalden not alma, kompozisyon yazma sınavları, laboratuvar raporları, kitap eleştirileri ve diğer bilgilendirici ve analitik ödevler.”

Yazılı bir materyalin özetlenmesi etkili bir öğrenme yoludur. Özetleme ile metnin anlaşılması ve anımsanması kolaylaşır. Egen ve Kauchak'a (1992) göre özetleme öğrenciyi birçok yönden destekler. Bunlar: 1) Anlamli okuma 2) Önemli düşünceleri belirleme 3) Kendi sözcükleriyle içeriği oluşturmaktır. Böylece öğrenen kişi, bu ilkeleri kullanarak bilgiyi yeniden örgütler ve anlamli hale getirir. Ancak özetleme yapmayı öğrenmek zaman alır ve bir takım stratejilerin uygulanmasını gerektirir.

2-Yöntem

Araştırmada veri toplama aracı olarak katılımcıların demografik bilgilerini de sorgulayan konuyla ilgili 14 sorunun bulunduğu iki bölümden oluşan bir anket uygulanmıştır. Araştırmada kullanılan ölçek, araştırmacı tarafından Kirkland ve Saunders, 1991; Alexander ve Lombardi 2005 ve Flemming'in, 2006 çalışmalarında

önerilen özet yazma kılavuzu ve kuralları temel alınarak hazırlanmıştır. Kullanılan ölçeğin KR-20 güvenirlik katsayısı (0.88) oldukça yüksektir.

Araştırmanın evrenini Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı, İngilizce öğretmenliği Bölümleri, örneklemini ise Gazi Üniversitesi İngiliz Dili Eğitimi Bölümünde 2006-2007 eğitim öğretim yılında eğitim alan 50 adet ikinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Gerekli alan taraması yapıldıktan sonra veri toplama aracı 50 öğrenciye uygulanmıştır.

Araştırmanın amacı İngilizce öğretmen adaylarının özet yazma stratejilerini kullanma tercihlerini belirlemektir. Araştırma aşağıdaki sorulara cevap aramaktadır:

- 1- İngilizce öğretmen adaylarının özet yazma stratejilerini kullanma tercihleri nasıldır?
- 2 -İngilizce öğretmen adayları özet yazmak için gerekli olan bütün stratejileri verimli ve başarılı bir şekilde uygulamakta mıdır?

3- Bulgular ve yorum

Katılımcıların yaş ortalamaları 22. 6 olarak bulunmuştur. Katılanların 41 (% 82) i kız öğrencilerden, 9 (% 18) u erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Sonuçların analizine göre, katılımcıların hiçbirinin özetleme teknikleriyle ilgili herhangi bir eğitim almadığı saptanmıştır.

Tablo 1. Katılımcıların demografik bilgileri

Deneklerin kişisel özellikleri		
Yaş ortalaması	22,6	
Kız öğrenci sayısı	41	%82
Erkek öğrenci sayısı	9	%18

Tablo 1'de görüldüğü gibi katılımcıların büyük çoğunluğunu kız öğrenciler oluşturmaktadır. Elde edilen sonuçların, çalışma grubunun büyük kısmını oluşturmaları nedeniyle kız öğrenciler için daha betimleyici olacağı söylenebilir.

Tablo 2. Özetleme Stratejileri Kullanım Yüzdeleri

Özetleme Stratejileri	Öğrenci Sayısı	Kullanma Yüzdesi
Özet metnin bütünlüğünü ve yapışkanlığını sağlamak için cümleler arasında uygun bağlaçlar kullanmaya dikkat ederim.	50	100
Özet metindeki önemsiz bilgiyi eleyerek, özet metinde bu bilgiye yer vermem.	50	100
Özet yazarken özgün metindeki bütün örneklerle değinirim	48	96
Özet metne konuyla ilgili fikirlerimi de katarım	45	90
Özet yazarken özgün metindeki ayrıntıları da özetlemeye gayret ederim.	38	76
Özgün metni okumaya başlar başlamaz özet metni yazmaya başlarım	37	74
Her hangi bir şey özetlemeden önce, özgün metni tamamen anlayabilmek için, metnin tamamını okurum.	23	46
Özet yazarken özgün metindeki cümlelerin altını çizip bu cümleleri aynen özet metinde yazarım.	20	40
Özet metni kendi sözcüklerimle yazarım.	19	38
Özet metni uygun uzunlukta yazmaya dikkat ederim.	12	24
Özet yazarken özgün metinden notlar alır, daha sonra bu notları kullanarak özet yazarım.	4	8
Özet metnin ana fikrini özet metnin ilk cümlesinde ifade ederim.	5	10
Özet metni özgün metnin yapısını dikkate alarak yazarım	2	4
Özet boyunca özgün metnin yazarına gönderme yaparım	0	0

Tablo 2 de ki verilere göre öğrencilerin tamamı özgün metindeki önemsiz bilgiyi eleyerek, bu bilgiye özet metinde yer vermediklerini ve özet yazarken özet metnin bütünlüğünü ve yapışıklığını sağlamak için cümleler arasında uygun bağlaçları kullanmaya gayret ettiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların hemen hepsi (% 96) özet

yazarken, özgün metinde verilmiş olan tüm örneklere değindiğini, % 90 ı özet metne kendi fikirlerini de dahil ettiğini söylemişlerdir. Öğrencilerin % 76 sı özgün metindeki ayrıntıları da özetlemeye gayret ettiklerini, % 74 ü ise özet metni özgün metni okumaya başlar başlamaz yazdıklarını ifade etmişlerdir Bunun yanında % 48 i özgün metinde verilmiş olan tüm örneklere değindiğini, % 46 sı herhangi bir şey özetlemeden önce, özgün metni tamamen okuduklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların % 40 ı özgün metindeki önemli cümlelerin altını çizip bu cümleleri aynen özet metinde yazdıklarını, % 38 i özet metni kendi sözcükleriyle yazdıklarını söylemişlerdir. Sonuçlara göre katılımcıların % 24 ü özet metni uygun uzunlukta yazmaya dikkat etmekte ve % 10 u özgün metnin ana fikrini özet metnin ilk cümlesinde ifade etmektedirler. Katılımcıların % 8 i özet yazmadan önce özgün metinden notlar alıp özet metni bu notları kullanarak yazmaktadırlar. Özgün metnin yapısını dikkate alarak özet yazan katılımcıların oranı ise sadece % 4 tür. Cevaplardan, katılımcıların hiçbirinin (% 0) özet metin boyunca, özgün metin yazarına gönderme yapmadığı anlaşılmaktadır.

4- Sonuç ve bulgular

İstatistiksel çözümlenmeler katılımcıların özet yazma stratejilerini gelişigüzel bir şekilde tercih ettiklerini ortaya koymaktadır. İngilizce öğretmen adayları yazma derslerinde özetleme tekniğiyle ilgili herhangi bir eğitim almadıkları için,özet yazarken kullandıkları stratejiler bakımından oldukça zayıf oldukları görülmektedir.

Öğrencilerin tamamının özet yazarken “özgün metindeki önemli bilgiyi seçip özet metne dahil etme” ve “özet metindeki cümleler arasında gerekli bağlaçları kullanarak fikir bütünlüğü sağlama” gibi gerekli bazı stratejileri uyguladıkları tespit edilmiştir. Ancak özet yazma tekniğinin en önemli stratejilerinden olan “özgün metin yazarına özet boyunca gönderme yapma”, “özet metni özgün metnin biçimini dikkate alarak yazma”, “özet yazarken özgün metinden notlar alıp, daha sonra bu notları kullanarak özet yazma”, “özgün metnin ana fikrini özet metinde uygun yerde verme”, “uygun uzunlukta özgün metin yazma”, “özet metni kendi sözcükleriyle yazma”, “özet metni yazmadan önce özgün metni dikkatlice okuyup anlamaya çalışma” gibi çok önemli bazı özetleme stratejilerini tercih etme oranlarının çok düşük olduğu görülmüş ve buradan da öğrencilerin büyük bir bölümünün özet yazarken

kullanılması gerekli olan stratejileri tercih etmedikleri ve kullanmadıkları ortaya çıkmıştır.

Bunun yanında, eldeki veri analiz edildiğinde öğrencilerin özetleme etkinliklerini yetersiz şekilde kullandıkları sonucuna varılmıştır. Öğrenci cevaplarından öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun ”özet yazarken özgün metindeki detayları da özetleme”, “ özgün metindeki bütün örneklerle değinme”, “özet metne özet yazarının konuyla ilgili fikirlerini de katması”, “özgün metni okumaya başlar başlamaz özet metni yazmaya başlama” gibi bir takım tercih edilmeyen stratejileri kullandıkları anlaşılmaktadır.

5- Öneriler

Yapılan çalışma sonucunda elde edilen veriler ışığında aşağıdaki öneriler de bulunulabilir:

1- Araştırmacı yaptığı inceleme sonucunda, Gazi Üniversitesi İngilizce Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin yazma derslerinde özet yazma tekniğini öğrenmediklerini ve ders kitaplarında bu konuyla ilgili her hangi bir bölümün bulunmadığını saptamıştır. Eğitim fakültelerinin İngilizce Öğretmenliği Bölümlerinde, İngilizce öğretmen adaylarına yazma ve okuma derslerinde özetleme tekniğinin öğretimi müfredata dahil edilerek, okuma ve yazma becerisinin geliştirilmesine katkı sağlanabilir.

2- Özetleme tekniğinin etkin bir şekilde öğretilmesi için uygun öğretim yöntemleri ve teknikleri geliştirilebilir.

3-Kullanılan mevcut ders materyallerinde özetleme tekniğinin öğretimiyle ilgili konu ve etkinliklerde varolan eksiklikler, gerekli materyallerin geliştirilmesiyle giderilebilir.

4- Bu araştırma, sınırlı sayıdaki bir grup İngilizce öğretmen adayıyla gerçekleştirilmiş olup, erkek öğrenci sayısı istatistiksel değerlendirmeye alınamayacak kadar az olduğu için, cinsiyetin özet yazma etkinlik tercihine olan olası etkileri incelenememiştir. Benzer çalışmalar daha farklı alanlarda çalışma yapan daha kalabalık katılımcı gruplarla gerçekleştirilerek, konuyla ilgili daha detaylı bilgi toplanabilir.

Kaynakça

- Alexander, R., and Lombardi, J. (2005). *Joining a community of readers*. USA: Pearson Education. Inc.
- Anderson, V. S. Hidi ve C. Babadoğan, (1991). “Özetlemenin öğrencilere öğretimi”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 24, 587-594
- Barnet, S ve M. Stubbs, (1995) *Practical guide to writing with readings*. New York: Harper Collins College Publishers
- Eggen, P. and D. Kauchak. (1992). *Educational Psychology: Classroom connections*. New York: Macmillan.
- Flemming, L. (2006). *Reading for thinking*. USA: Houghton Mifflin Company
- Friend, Rosalie, (2001). “ Effects of strategy instruction on summary writing of college students”, *Contemporary Educational Psychology*, 26 (1), 3-24
- Görgeç, İ. (1999). “ Özetleme becerisinin öğrencilere öğretimi”, *Yaşadıkça Eğitim*, 62 (Nisan, Mayıs, Haziran): 22-28
- Hahn, A.L ve R. Garner, (1985). “ Synthesis of research on students ability to summarize text”, *Educational Leadership* 52-55
- Kirkland, M. R ve M.A.D. Saunders, (1991). “ Maximizing student performance in summary writing: Managing Cognitive Load.” *TESOL Quarterly*, 25 (1), 105-121
- MEB.2004 *Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Türkçe Öğretim Programı Kılavuzu*, (Taslak) Ankara, Milli Eğitim Basımevi
- Pressley, M., Johnson, C. J., Symons, S., ve Mc. Goldrick, J. A. (1989). “ Strategies that improve children’s memory and comprehension of text”, *The Elementary school Journal*, 90 (3), 3-9
- Senemoğlu, N, (2004). *Gelişim öğrenme ve öğretim*, Ankara, Gazi Kitabevi
- Subaşı, G., (2002). “Bilgiyi işleme kuramı”, *Gelişim ve Öğrenme* (Editör: Ayten Ulusoy), Ankara, Anı Yayıncılık

Selma Deneme is a lecturer teaching at ELT department at Trakya University, Turkey. She received her MA from Gazi University in ELT and her Phd from Ankara University Faculty of Humanities and Letters, in Linguistics (Foreign Languages Teaching). She has taught courses such as advanced writing, grammar, language acquisition, research skills, translation and English syntactic structure. She is interested in academic writing, comparative rhetoric, text linguistics and ELT methodology. She has some publications in the field of ELT.